

Bijlage 1.

Visie, samenhang en coördinatie Regionale Kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag Groningen



29 september 2023

Inhoud

Inleiding	2
Context van de regio Groningen.....	2
Regionale visie	3
Aansluiten bij visie ‘Gezonde Groningers, Gezonde Zorg’ en ‘Saamredzaam’	3
Visie op onbegrepen gedrag.....	4
Visie op de kenniswerkplaats	4
Themalijnen.....	4
Doelgroep	5
Visie op het leer- en verbeterproces	5
Drie manieren van leren.....	5
Kort en lang cyclische monitoring	6
Inrichting kenniswerkplaats.....	7
Verbinding met bestaande structuren	7
Structuur en coördinatie van de kenniswerkplaats.....	8
Begroting	9
Samenwerkingsovereenkomst	9
Communicatieplan	10
Bijlage	11

Inleiding

De tien Groninger gemeenten, Lentis (GGZ-organisatie) en Inbegrepen (coöperatie van ervaringsdeskundigen) werkten de afgelopen jaren al intensief samen in het [Meerjarenprogramma](#). Vanuit die samenwerking hebben zij samen met Hanzehogeschool¹ het initiatief genomen tot oprichting van de kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag. Meteen is ook de verbinding gelegd met de projectleider van de Werkplaats Sociaal Domein en de regioadviseur Zorg en Veiligheid van de VNG.

Op die manier is een kerngroep gevormd die vanaf het voorjaar van 2023 bijeenkomsten heeft georganiseerd met een steeds grotere kring betrokkenen. In de bijlage staan de organisaties vermeld die in deze fase hebben deelgenomen. In plenaire bijeenkomsten en in kleinere groepen is veel werk verricht. We bouwen in het najaar van 2023 verder aan de samenwerking rond de kenniswerkplaats.. Als kerngroep hebben we deze aanvraag zoveel mogelijk in de actieve 'we-vorm' geschreven. We wensen u veel leesplezier en staan natuurlijk open voor vragen en feedback.

Context van de regio Groningen

Het regiobeeld van Groningen laat zien dat in de samenleving en in de zorg onbegrepen gedrag steeds vaker voorkomt. In deze contextbeschrijving wordt de achtergrond hiervan geschetst.

De regio Groningen bestaat uit tien gemeenten met in totaal bijna 590.000 inwoners. De leeftijdsopbouw is vergelijkbaar met de rest van Nederland, maar er zijn grote verschillen. Groningen stad heeft door de vele studenten een relatief jonge bevolking. In de andere negen gemeenten (de Ommelanden) is bijna een kwart van de bevolking 65+. In de komende jaren neemt de vergrijzing verder toe. Het aandeel 'oudere ouderen' stijgt en daarmee ook de vraag naar professionele zorg en mantelzorg. Mantelzorg wordt in Groningen vooral door 50-75-jarigen verleend. Helder is dat daardoor tekorten in de formele én informele zorg gaan ontstaan.

Groningen is een minder welvarende regio. Er leven meer huishoudens onder de lage-inkomensgrens dan in de rest van Nederland. Mensen met een laag inkomen lopen een hoger risico op armoede en problematische schulden, zeker als de situatie langere tijd voortduurt. In Groningen groeien gemiddeld meer kinderen op in armoede en dat vergroot het risico om zelf ook in armoede te belanden (intergenerationele problematiek). Vooral in de Ommelanden, maar ook in de noordelijke stadswijken, hebben inwoners een relatief slechte gezondheid en een lage zelfredzaamheid. Uit onderzoek blijkt dat gezondheid een belangrijke voorspeller is van geluk en tevredenheid met het leven.

De aardbevingsproblematiek heeft een grote impact op de (geestelijke)gezondheid van inwoners. Onderzoek toont aan dat vooral Groningers die in langdurige schadetrajecten zitten aanzienlijke gezondheidsschade ondervinden. De versterkingsoperatie werkt als extra stressor en leidt tot psychische klachten en een verminderd vertrouwen in instanties. Net als in de rest van Nederland is er sprake van veel psychische problematiek bij jongeren. Dit is een langjarig beeld, de problematiek is verergerd door corona.

Door dit alles zijn de eerste symptomen van een 'zorginfarct' in Groningen al zichtbaar. Door de pandemie zijn wachtlijsten toegenomen. De reguliere en spoedeisende hulp hapert bij kwetsbare ouderen. Er is een relatief grote vraag naar geestelijke gezondheidszorg. Zowel de eerste als de tweede lijn zijn vaak niet in staat aan deze vraag te voldoen. Dit leidt tot wachtlijsten voor de GGZ en wachttijden die de Treeknorm ernstig overschrijden. De wachttijden voor een GGZ-behandeling zijn in de regio Groningen vrijwel het langst van Nederland.

In het rapport 'Gezonde Groningers, gezonde zorg' dat in opdracht van de Provincie Groningen, het Preventie Overleg Groningen (POG) en Groningen Beter² is opgesteld, is het bovenstaande beeld samengevat in vijf knelpunten:

¹ Vanuit de Hanzehogeschool en het Centre for Expertise Healthy Aging zijn drie lectoren betrokken: de lector Maatschappelijke participatie van mensen met psychische beperkingen, de lector Verslavingskunde en Forensische Zorg en de lector Integrale Aanpak Kindermishandeling. Via deze lectoren is er een verbinding tussen de kenniswerkplaats en het landelijk lectorenoverleg Zorg en Veiligheid. Via de verbinding met het netwerk ZON is ook de Lector Wederkerigheid in Leernetwerken van de Hanzehogeschool betrokken.

² Beide zijn netwerken van partners uit het sociale en het medische domein. Na het opstellen van de regiovisie zijn ze eind 2022 opgegaan in één netwerkorganisatie, het Gezondheids Overleg Groningen (GOG).

1. Er is in Groningen een hardnekkige en toenemende (intergenerationele) ongezondheid en ongezonde leefstijl. De gezondheid en de levensverwachting van de Groninger ligt lager dan gemiddeld in Nederland. Vaak gaat dit gepaard met armoede.
2. Er is een groot verschil tussen de ontwikkelingen in de groeiende, jonge Stad Groningen en het Groninger Ommeland met een krimpende bevolkingsomvang en veel ouderen.
3. In Groningen is een aantal contextuele factoren voor delen van de bevolking ongunstig. Het gaat o.a. om een laag welvaartsniveau, laaggeletterdheid, slechtere leefomstandigheden en aardbevingsproblematiek.
4. Er is sprake van een kwetsbare arbeidsmarkt. Verhoudingsgewijs werken in Groningen veel mensen in de zorg en het ziekteverzuim is voor Nederlandse begrippen hoog. De verwachte afname van het aantal zorgverleners in de provincie heeft hierdoor een sterkere impact.
5. Het kost nu al moeite om in de relatief dunbevolkte gebieden de zorgvoorzieningen op peil te houden. Door krimp neemt het aanbod van voorzieningen verder af, terwijl de zorgvraag stijgt.

Natuurlijk is er ook een positieve keerzijde. Van oudsher is de sociale cohesie in Groningen hoog. Mensen kennen elkaar en er is sprake van gemeenschapszin. Onderzoek geeft aan dat de meeste Groningers (86%) gelukkig zijn. Het percentage inwoners dat voldoende eigen regie ervaart is in Groningen hoger dan landelijk. Ook zijn de meeste Groningers tevreden over de leefbaarheid in hun dorp of wijk (al wordt in de aardbevingsgebieden een lagere tevredenheid gerapporteerd).

Een sterk punt is dat in Groningen aanbieders, zorgverzekeraars, gemeenten en inwoners al jaren samenwerken aan de gezondheid van de Groningers. In de afgelopen jaren gebeurde dat o.a. in het 'Meerjarenprogramma voor mensen met een psychische kwetsbaarheid of psychische handicap'. Daarin zijn 14 projecten gebundeld, gericht op primaire en secundaire preventie. Enkele voorbeelden zijn de uitrol van de methodiek Samen voor Herstel, de oprichting van coöperatie Inbegrepen (collectief van professionele ervaringsdeskundigen), de eerste Herstelacademie, de Pilot Ondersteuner Sociaal Domein, het WIJ Groningen spreekuur in de kliniek van Lentis³.

Tijdens de loop van dit meerjarenprogramma werd het gedachtegoed van het Ecosysteem Mentale Gezondheid (GEM) steeds meer leidend. Dit werkt toe naar een andere opbouw van zorg voor mensen met psychische kwetsbaarheid. Uit een inventarisatie van o.a. coöperatie Inbegrepen blijkt bijvoorbeeld dat het huidige voorzieningenaanbod voor mentale gezondheidszorg voor 80-90% gericht is op behandeling. Voorzieningen die ondersteunend zijn bij herstel van maatschappelijk functioneren en eigen identiteit zijn het meest nodig, maar het minst beschikbaar. GEM streeft naar voorzieningen die in verbinding staan met de samenleving, zodat mensen daar vaardigheden kunnen ontwikkelen om zich staande te houden, (terug) in balans te komen of te blijven. In Groningen wordt nu gewerkt vanuit het GEM-gedachtegoed onder de naam Saamredzaam.

Een groot aantal Groninger organisaties heeft in 2022 het streven uitgesproken om het sociale domein en het medische domein sterker te verbinden, meer samen te werken en kennis te delen. Daarmee willen ze bijdragen aan het gemeenschappelijk doel: Gezonde Groningers, Gezonde Zorg. Deze regiovisie is bestuurlijk vastgesteld en vormt het uitgangspunt voor de regionale opdracht vanuit het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Veel organisaties die hierbij zijn betrokken werken ook mee aan de oprichting van de kenniswerkplaats. Daarom zijn de hierboven genoemde knelpunten, het gedachtegoed van Saamredzaam en de visie 'Gezonde Groningers, Gezonde Zorg' het startpunt voor de visie op de Kenniswerkplaats.

Regionale visie

Aansluiten bij visie 'Gezonde Groningers, Gezonde Zorg' en 'Saamredzaam'

Uitgangspunt voor de visie 'Gezonde Groningers, Gezonde Zorg' is dat in plaats van medische zorg te leveren het soms beter is om mensen perspectief te bieden, zodat ze onderdeel van de samenleving kunnen zijn. Schaarste aan zorg kan leiden tot het minder solidariteit en dat is nu juist het slechtste recept om de problemen aan te pakken. In de visie staat het collectieve geluk van alle Groningers daarom centraal. Organisaties gaan een dialoog aan met de Groninger samenleving, gericht op minder hospitaliseren, meer zelfredzaamheid, gemeenschapskracht, ruimte voor de vraag achter de zorgvraag, minder snel behandelen.

³ Sinds kort is er ook binnen de Hanze een spreekuur voor studenten waar Tinten en Wij actief in zijn.

Uitgesproken is dat de organisaties gaan werken aan concrete resultaten langs vier actielijnen⁴. Actielijn 2 ('Meer preventie, welzijn, samenleving en gezonde leefomgeving') is de actielijn waarbij de kenniswerkplaats gaat aanhaken. Deze verbinding biedt de kans om vanaf de start te werken aan borging van de kenniswerkplaats aan bestaande structuren.

Visie op onbegrepen gedrag

Wat betekent deze regionale visie op zorg, gezondheid en welzijn voor de meer specifieke visie op onbegrepen gedrag? Als eerste stap om te komen tot die visie hebben een ervaringsdeskundige en een vertegenwoordiger van de Groninger gemeenten een ronde gemaakt langs voorzieningen zoals zelfregiecentra⁵. Daar spraken ze met de Groningers zelf. Duidelijk werd dat inwoners de term 'onbegrepen gedrag' als nietszeggend ervaren, ook als de term werd uitgelegd. Reacties waren: 'ik hoef niet altijd begrepen te worden'. Of: 'ik hoef gedrag niet te begrijpen om er mee om te kunnen gaan'. In de eerste twee sessies van de kenniswerkplaats is hierover doorgesproken. Daarbij is ook gebruik gemaakt van de verkenning die de kenniswerkplaats Drenthe eerder had gedaan.

In de sessie kwamen we tot het volgende gedeelde beeld. 'Onbegrepen gedrag' is geen individueel probleem dat we op kunnen lossen maar een vraagstuk waar we positief aan bij willen dragen. Het gaat om de interactie: relaties tussen mensen in een bepaalde fysieke en sociale context.

We focussen op situaties waarbij onbegrepen gedrag leidt tot het risico op uitsluiting, onrust en/of overlast. We willen een beweging van stigma's, hulpverleners en overlast naar meer begrip en gezond samenleven. Hoe kunnen mensen elkaar beter ontmoeten, begrijpen en waarderen? Dat kan door te werken aan het verkleinen van de afstand tussen mensen en meer nieuwsgierigheid, begrip en steun. Onderzoek bij patiënten, professionals en naasten bevestigt het belang hiervan⁶. Voor organisaties betekent dit: minder gericht zijn op eigen processen en systemen, meer aansluiten bij wat er speelt op een bepaalde plek en vaker de goede dingen doen, door kennis te delen met anderen en samen te werken aan verbeteringen.

Deze visie sluit we aan bij 'Gezonde Groningers, Gezonde Zorg' en Saamredzaam, maar ook bij de visie op herstelgericht en triadisch werken en het model van Positieve Gezondheid.

Visie op de kenniswerkplaats

Op basis van dit gedeelde beeld hebben we de visie op de kenniswerkplaats geformuleerd:

- we investeren samen in een ontwikkeling die een lange adem vraagt.
- we bouwen een kenniswerkplaats waarin we ervaringskennis, professionele praktijkkennis en wetenschappelijke kennis uit het zorg- en sociale domein samenbrengen.
- de werkplaats koppelt vraagstukken van *inwoners*, gemeenten en praktijkorganisaties aan bestaande kennis en kijkt voor welke vraagstukken nog te weinig kennis beschikbaar is.
- de werkplaats werkt in themalijnen en projecten en ontwikkelt daarmee nieuwe kennis.
- de werkplaats zorgt ervoor dat de bestaande en ontwikkelde kennis plus de ontwikkelde praktijkproducten terechtkomen bij inwoners, professionals en bestuurders

Ons doel is om 'de juiste kennis op de juiste plek' te brengen zodat de opgave waar we voor staan (minder risico op uitsluiting, onrust en overlast, meer begrip) op een gedegen manier aangepakt wordt⁷. Dat betekent dat *inwoners, (toekomstige) professionals en bestuurders* worden ondersteund met (domein overstijgende) kennisproducten, zodat ze vaker kunnen doen 'wat werkt'.

Qua werkwijze bouwt de kenniswerkplaats voort op de ervaringen die zijn opgedaan met de Werkplaats Sociaal Domein Noord en de Innovatiewerkplaats Zorg en Veiligheid, beide van de Hanzehogeschool.

Themalijnen

Om de visie concreet te maken en focus aan te brengen gaat de kenniswerkplaats Groningen aan de slag met vier themalijnen. Die passen bij de regionale visies 'Saamredzaam' en 'Gezonde Groninger,

⁴ Regiovisie Gezonde Groningers, gezonde zorg, 2023

⁵ Verslag van ronde door Inbegrepen

⁶ Zie bijvoorbeeld de publicatie Verslaving in context, de kracht van de omgevingondersteunende zorg, 2020

⁷ Bij de aanpak van veel complexe maatschappelijke vraagstukken wordt tegenwoordig benoemd dat de juiste kennis is vereist en die ook op de juiste plek moet belanden (NSOB, 2022).

Gezonde Zorg' én sluiten voldoende aan bij de themalijnen van Drenthe zodat beide kenniswerkplaatsen elkaar kunnen versterken. Deze themalijnen zijn:

1. samenleven in de wijk
2. versterken en leren van herstelinitiatieven
3. samenwerken met het formele en informele netwerk
4. Trefpunt - ontmoeten en kennis maken

Deze themalijnen zijn in bijlage 2 (samenhangende inhoudelijke projectvoorstellen) verder uitgewerkt. Daarbij is themalijn 4 ondersteunend aan de eerste drie (inhoudelijke) lijnen.

Het idee voor de vierde themalijn is dat in Groningen, net als in Drenthe, wordt gewerkt vanuit een Trefpunt. Het Trefpunt is een 'bijenkorf': een plek waar inwoners, professionals en organisaties kennisvragen kunnen inbrengen die worden gekoppeld aan bestaande kennis. Daar waar kennis nog ontbreekt, gaan studenten, onderwijsspecialisten, organisaties, ervaringsdeskundigen en inwoners aan de slag in themalijnen en daarbij behorende projecten. Dat gebeurt in principe op de locatie waar de vraag speelt: degene die aan de vragen werken 'zwermen' uit naar die plekken.

Qua timing en werkwijze wordt gewerkt in cycli van actieleren en actieonderzoek, waarbij steeds in een cyclus van een half jaar bestaande informatie wordt verzameld, daarna in een cyclus van een half jaar gezamenlijk wordt gewerkt aan kennisvermeerdering/-verbetering en productontwikkeling, en tot slot in een half jaar wordt gewerkt aan implementatie en bestendinging. Op die manier worden nieuwe kennis en nieuwe producten 'gemaakt' die bijdragen aan één of meer themalijnen. Het Trefpunt zorgt ervoor dat deze kennis ook weer gemakkelijk vindbaar wordt, onder meer door samen te werken met de werkplaats sociaal domein binnen workshops, webinars en een website.

Doelgroep

Gezien de visie stelt de kenniswerkplaats zich ten dienste van alle Groningers en de hele provincie. Specifiek richt de werkplaats zich op situaties waarin:

- relaties in een wijk verstoord raken door onbegrepen gedrag dat als zorgwekkend wordt gezien
- er negatieve gevolgen (dreigen te) ontstaan zoals uitsluiting, onrust en/of overlast
- mede doordat de omgeving niet met het gedrag om weet te gaan.

De kenniswerkplaats wil door het delen en ontwikkelen van kennis eraan bijdragen dat:

- in deze situaties inwoners en professionals elkaar beter ontmoeten, begrijpen en waarderen
- de focus in de aanpak van deze situaties verschuift van individu en zorg verlenen naar investeren in relaties, een gezonde manier van samenleven en meer steun voor naasten
- mensen met onbegrepen gedrag en hun netwerk samen met professionals beter in staat worden gesteld te werken aan preventie en herstel.

Visie op het leer- en verbeterproces

Drie manieren van leren

Leren en verbeteren vindt in de Groningse kenniswerkplaats plaats langs de themalijnen en op drie manieren:

1. We leren van en met elkaar (vanuit ervaringskennis, praktijkkennis en wetenschappelijke kennis).
2. We leren van de kennis die wordt verzameld en ontwikkeld in de themalijnen en projecten.
3. We leren van en over het samenwerken in een kenniswerkplaats.

Deze punten zijn in het projectplan voor themalijn 4 verder uitgewerkt. Een samenvatting volgt hieronder.

Ad 1. Leren van en met elkaar

We halen vanuit het Trefpunt via het netwerk van deelnemende organisaties actief leervragen op uit de Groninger praktijk en (als dat mogelijk is) koppelen we die vragen aan bestaande kennis. Dat kan bijvoorbeeld doordat ervaringsdeskundigen aansluiten bij een lokale situatie waar een vraag speelt. Of doordat studenten een klein onderzoek of project uitvoeren ter plekke. Of doordat het Trefpunt een fysieke of online leersessie organiseert.

We hebben de eerste ervaring met het ophalen van leervragen opgedaan in één van de sessies ter voorbereiding op de subsidieaanvraag. We vroegen deelnemende organisaties en professionals om praktijkvraagstukken te benoemen aan de hand van de vier themalijnen. In de sessie zelf ontstond al een levendig gesprek tussen de deelnemers. De vraag van de één kon soms al direct gekoppeld worden aan ervaringen en kennis van een ander.

De leervragen hebben we vervolgens uitgewerkt in kleine groepen per themalijn. We hebben op deze manier een concrete richting ontwikkeld waarin we met elkaar kan werken, maar we hebben bewust nog niet alles 'dichtgetimmerd'. Op dit manier houden we ruimte, zodra we in de themalijnen aan de slag gaan, voor nieuwe leervragen en vervolgprojecten.

Als we een leervraag van inwoners of professionals koppelen aan bestaande kennis is dat vaak ook voor anderen interessant. Daarom gaat het Trefpunt activiteiten organiseren om die kennis breder te delen, bijvoorbeeld in de vorm van kennisproducten, webinars of bijeenkomsten. Waar mogelijk zoekt de kenniswerkplaats hierbij aansluiting bij andere (kennis)werkplaatsen in het land, de regionale werkplaats Sociaal Domein en ook met regionale projecten op het thema onbegrepen gedrag .

Ad 2. Leren in de themalijnen en projecten

Langs de themalijnen verzamelen en ontwikkelen we ook kennis. Dat doen we in leercycli en via actieleren. Elke leercyclus bestaat uit drie fasen van steeds een half jaar (= semester)⁸

1. Vraagarticulatie en verzameling van eerdere innovaties
2. (Door)ontwikkeling van nieuwe kennis, kunde of werkwijze en
3. Implementatie en verspreiding.

De kennis die in een leercyclus ontstaat wordt breder gedeeld via kennisproducten, webinars en bijeenkomsten, bij voorkeur aan het eind van elk semester, aansluitend op de leercycli. Hierna kan de leercyclus op dezelfde themalijn worden herhaald vanuit de nieuw ontstane situatie en vraagstukken. In de uitwerking van de projectaanvragen wordt dit per project concreet gemaakt.

Ad 3. Overkoepelend leren van en over de kenniswerkplaats

Voor het overkoepelend leren staan twee vragen centraal:

1. 'Werkt' de kenniswerkplaats? De [monitoring](#) moet helpen om deze vraag te beantwoorden.
2. Hoe borgen we het samen leren over onbegrepen gedrag structureel in de regio?

Eén keer per half jaar bespreken we met de deelnemers aan de kenniswerkplaats deze vragen. Het Trefpunt bereidt dit voor met behulp van de kort cyclische monitoring (zie onder). Zo stellen we de resultaten vast en sturen bij waar nodig. Via de lang cyclische monitoring sturen we op borging van de kenniswerkplaats in de regio.

[Kort en lang cyclische monitoring](#)

De kort cyclische monitoring vindt elk half jaar plaats en is gericht op de werkwijze en doelen van de kenniswerkplaats. Mogelijke voorbeelden van indicatoren zijn:

- input:
 - het aantal kennisvragen dat wordt gesteld door inwoners, professionals en bestuurders.
- throughput:
 - het aantal vragen dat de kenniswerkplaats weet te koppelen aan bestaande kennis.
 - de balans in gebruik van ervaringskennis, praktijkkennis en wetenschappelijke kennis
 - de activiteiten en projecten die in de themalijnen opgepakt worden en binnen de afgesproken leercycli worden afgerond.
- output:
 - het aantal (domein overstijgende) kennisproducten dat worden opgeleverd.
 - de tevredenheid van praktijkpartners over de bruikbaarheid daarvan.
 - het aantal inwoners, professionals en bestuurders dat daarmee wordt bereikt.
 - de diversiteit van de groep die wordt bereikt.

⁸ We kunnen student-onderzoekers steeds een half jaar betrekken- in die periode moeten zij een project kunnen afronden.

- het gebruik van de kennis(producten) in het onderwijs aan toekomstige professionals.

De lang cyclische monitoring vindt twee keer plaats tijdens de looptijd. Die is vooral gericht op de effecten die we graag willen zien in de samenwerking en de samenleving. Het verschil tussen doelen en effecten is dat de kenniswerkplaats een meer directe invloed heeft op het halen van de doelen, terwijl het behalen van de effecten beïnvloed wordt door allerlei andere ontwikkelingen in de samenleving. Om de effecten van de kenniswerkplaats te monitoren kijken we naar de mate waarin:

- deelnemende organisaties vinden dat de onderlinge verbinding is versterkt.
- (collectieve) ervaringskennis wordt benut en gedeeld.
- inwoners en professionals elkaar beter vinden, ontmoeten, begrijpen en waarderen.
- inwoners en professionals zich beter in staat weten te werken aan preventie en herstel.
- de focus in de aanpak van 'onbegrepen gedrag' verschuift van individu en hulpverleners naar investeren in relaties, een gezonde manier van samenleven en meer steun voor naasten.

De kort cyclische monitoring zal kwantitatief én kwalitatief zijn. De lang cyclische monitoring is vooral kwalitatief (gericht op het verzamelen van ervaringen en verhalen). Waar mogelijk sluiten we aan bij data die al door anderen regulier verzameld worden. Daarnaast verzamelen we in de cycli van actieleren actief verhalen van inwoners en professionals om het bereiken van doelen en effecten te monitoren. Het Trefpunt ontwikkelt de wijze van monitoring in samenwerking met betrokken partijen.

In de begroting van de kenniswerkplaats is slechts een beperkt budget beschikbaar voor het verzamelen van gegevens over hoe inwoners en professionals de gerealiseerde producten en de samenwerking ervaren. Voor de kenniswerkplaats Groningen wordt daarom in samenwerking met de kenniswerkplaats Drenthe een subsidieaanvraag ingediend bij ZonMw op de call praktijkgericht onderzoek onbegrepen gedrag. Als de call wordt toegewezen kan meer uitgebreid onderzoek worden gedaan naar de belevingen, verwachtingen en wensen van betrokkenen, naasten en professionals rond wat helpend is bij preventie en herstel en de bijdrage van de kenniswerkplaats hieraan. De infrastructuur van de kenniswerkplaats kan hierbij worden benut.

Inrichting kenniswerkplaats

Verbinding met bestaande structuren

Uit de contextbeschrijving blijkt dat er in Groningen al vele samenwerkingsstructuren en -verbanden bestaan. Toch bleek in de voorbereidingsfase dat kennis vanuit verschillende perspectieven vaak nog niet samenkomt. Een extra inspanning door het bouwen van de kenniswerkplaats is dus zeker nodig.

Met de kenniswerkplaats zijn we dubbel verbonden met de belangrijkste partijen (zoals de Hanzehogeschool, gemeenten, Menzis en Lentis). Deze partijen nemen namelijk direct deel in de kenniswerkplaats én de kenniswerkplaats is met hen verbonden via het Gezondheids Overleg Groningen (GOG). Dit is een netwerkorganisatie waarin partners uit het sociale en medische domein na het opstellen van de regiovisie eind 2022 een duurzame verbinding zijn aangegaan.

De verbinding van de kenniswerkplaats met het GOG krijgt op de volgende manier vorm. Onze activiteiten sluiten inhoudelijk goed aan bij het Programma Mentaal Gezond Groningen (MGG), dat onderdeel is van actielijn 2 van het GOG. De bestuurlijk trekkers van actielijn 2 (de wethouder van de gemeente Groningen en de regiomanager Zorg Noord en Oost bij Menzis) maken beide deel uit van het bestuurlijk netwerk van het GOG. Door de kenniswerkplaats te koppelen aan het programma MGG is daarmee ook de koppeling met het bestuurlijk netwerk geborgd. Het GOG is geen vrijblijvende samenwerkingsvorm maar één waarop alle partijen langdurig commitment hebben afgeven.

Via het GOG is de kenniswerkplaats inhoudelijk ook meteen 'gelinkt' met ontwikkelingen in het kader van IZA en GALA. Relevant daarbij zijn vooral de initiatieven gericht op het versterken van de sociale basis en een dekkend netwerk van laagdrempelige steunpunten. In het hoofdstuk 'gezondheid' van het thematisch deel van het Nationaal Programma Groningen is ook een verwijzing naar de kenniswerkplaats opgenomen.

Binnen de Hanzehogeschool is de kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag verbonden met de Werkplaats Sociaal domein Noord, de Innovatiewerkplaats Zorg en Veiligheid en de Innovatiewerkplaats Ervaringsdeskundigheid Noord-Nederland. De coördinatoren van deze werkplaatsen zijn in de opstartfase al actief betrokken geweest. De bedoeling dat deze werkplaatsen de komende jaren aanvullend werken en samen optrekken waar mogelijk.

We denken daarbij aan het verbinden van elkaars netwerken en het verspreiden van kennis via elkaars websites en webinars. Ook kunnen we leren van elkaars ervaringen bij de opbouw van de kenniswerkplaats.

Tijdens het hele voorbereidingsproces hebben de trekkers van Groningen en Drenthe samengewerkt. De belangrijkste reden hiervoor is dat de Hanzehogeschool in beide regio's actief is. Ook zijn veel zorgorganisaties zowel in Groningen als Drenthe actief en is er in een deel van Groningen en Drenthe (Veenkoloniën) sprake van vergelijkbare maatschappelijke problematiek. De samenwerking staat daarmee al stevig en wordt de komende jaren verder uitgebouwd. De kenniswerkplaatsen zullen samen bijdragen aan het landelijk dekkend netwerk.

De bovengenoemde organisaties en personen vormden een kerngroep die de opzet van de kenniswerkplaats en de subsidieaanvraag hebben uitgewerkt. Daarvoor hebben ze in totaal vijf bijeenkomsten georganiseerd, waaraan een groot aantal professionals heeft deelgenomen. De deelnemende organisaties beschikken over verschillende typen kennis: ervaringskennis, praktijkkennis (bijvoorbeeld een woningcorporatie, een welzijnsinstelling, huisartsenzorg), over wetenschappelijke kennis (kennisinstellingen) en over kennis van beleid en financiering (bijvoorbeeld gemeenten en zorgverzekeraar Menzis).

Met de input van deze brede vertegenwoordiging zijn de visie en het plan van aanpak opgesteld. We beseffen dat er meer partners zijn die een waardevolle bijdrage kunnen leveren. We denken daarbij bijvoorbeeld aan deelnemers in wijkprojecten en burgerinitiatieven. In de uitvoeringsfase gaan we hen ook aan de kenniswerkplaats verbinden. Veel deelnemers aan de bijeenkomsten werken al met elkaar in samenwerkingsverbanden. Anderen hebben elkaar tijdens de voorbereidingsfase leren kennen. Het was mooi om te ervaren dat het delen van kennis tijdens de bijeenkomsten al begon.

Structuur en coördinatie van de kenniswerkplaats

We bouwen de structuur van de kenniswerkplaats op vanuit vier onderdelen:

1. de **kernteams themalijnen**. Elke themalijn wordt getrokken door een kernteam van twee personen die elk een aspect van dat thema vertegenwoordigen. Daarnaast bestaat het kernteam van een themalijn uit een evenwichtige vertegenwoordiging vanuit praktijk, onderzoek, beleid en ervaringskennis. Het kernteam zorgt dat bij de themalijn passende vragen worden opgepakt en dat gezamenlijk leren plaatsvindt. Waar nodig maakt het kernteam ook keuzes hierin. In de projectbeschrijvingen zijn (waar dat al mogelijk was) de namen van de kernteamleden en de andere leden al opgenomen. Deze namenlijst is nog niet compleet.
2. een overkoepelend **team kenniswerkplaats**, bestaande uit de programmamanager, de coördinator van het Trefpunt, één of twee ervaringsdeskundige(n) en de trekkers van de themalijnen. Taken van het overkoepelend kernteam zijn: richting geven, monitoren en waar nodig bijsturen op basis van de visie en uitgangspunten. Het kernteam draagt zorg voor een innovatieve manier van werken en inspireert hiermee de deelnemende partijen.
3. Een kleine **stuurgroep/ adviesraad**. De stuurgroep ziet toe op het strategisch en wetenschappelijk beheer en de duurzame borging. Het team kenniswerkplaats kan bij de stuurgroep terecht wanneer er obstakels zijn die opschaling behoeven. Om te komen tot een optimale verbinding met de andere Groninger initiatieven bestaat de SG/adviesraad uit vertegenwoordigers van de 10 Groninger gemeenten (perspectief inwoners, versterking sociale basis, sociaal domein), Lentis (perspectief ISA en GGZ-coördinatie), Programma Mentaal Gezond Groningen (perspectief netwerkpartners gezondheid) en Hanze (perspectief kennis en opleiding)
4. Het **netwerk**. Alle deelnemende partijen zijn onderdeel van het regionale netwerk Onbegrepen gedrag. Dit netwerk komt 1 a 2x per jaar in zijn geheel bij elkaar. Doel is ontmoeting en verbinding tussen ervaringsdeskundigen, bestuurders, beleidsmakers, professionals van verschillende domeinen en inwoners en daarmee tussen systeemwereld en leefwereld. Het Trefpunt is de fysieke plek die de ontmoetingen van het netwerk faciliteert.

Onze ambitie is dat in alle onderdelen ervaringsdeskundigen, naasten, mensen met ervaring met onbegrepen gedrag én/ of buurtbewoners actief zijn. Belangrijk daarbij is een soort functiedifferentiatie onder de ervaringsdeskundigen en mensen met eigen ervaring. Coöperatie Inbegrepen coördineert (vanuit hun rol in het team kenniswerkplaats) de match tussen themalijnen en inzet van ervaringsdeskundigen/ ervaringswerkers met een daarbij passend profiel.

Er is al een start gemaakt met het samenstellen van een diverse groep die de verschillende perspectieven kan inbrengen. Daarvoor leggen we bijvoorbeeld via deelnemende organisaties contact

met Bureaus Ervaringsdeskundigheid, cliëntenraden en naastencommissies. Ook leggen we contact met ervaringsdeskundigen Niet Aangeboren Hersenletsel en met de Sterkplaats Groningen⁹ bij de Hanzehogeschool. De komende tijd zoeken we ook verbinding met mensen die werkzaam zijn als sleutelpersoon Gezondheid Migranten.

De rollen in het team kenniswerkplaats worden als volgt ingevuld:

- De kerntaak van de **programmamanager** is het sturen op de doelen van de kenniswerkplaats, het waarborgen van de verbinding met de relevante Groningse overlegstructuren, met ketenpartners in Groningen en met kenniswerkplaatsen in andere regio's. Heleen van Os-Bakker is hiervoor voor 8 uur per week beschikbaar. Zij is nu programmamanager van het [meerjarenprogramma](#).
- De **coördinator Trefpunt** zorgt voor de coördinatie van het Trefpunt en de verbinding op inhoud en capaciteit tussen praktijkvragen, onderzoek en onderwijs. Deze rol wordt ingevuld door binnen de Hanzehogeschool een combinatiefunctie te maken¹⁰. Trekker is Petrick Glasbergen. Hierdoor ontstaat ook een duurzame samenwerking met Drenthe en Friesland.
- De **ervaringsdeskundige(n)** vanuit Inbegrepen zorgt voor overzicht en verbinding tussen de themalijnen en bewaakt dat collectieve ervaringskennis wordt ingebracht en verder ontwikkeld. Ook heeft Inbegrepen een richtinggevende rol bij de matching tussen personen en themalijnen (zie boven). Heleen Wadman en Marcel Niezen zullen deze rol invullen.

Voor deze manier van samenwerken hebben we ons licht opgestoken bij andere kenniswerkplaatsen, o.a. de kenniswerkplaats Drenthe. We hebben de structuur toegesneden op Groningen. Ook hierin stellen we ons lerend op. Gaandeweg ervaren we wat werkt en passen onze structuur daarop aan.

Begroting

De totale begroting voor de kenniswerkplaats over de periode 2024 t/m 2027 bedraagt € 1.112.500. Hiervan bestaat € 291.000 uit eigen bijdragen van de betrokken organisaties. De aan te vragen subsidie bij ZonMw bedraagt dus € 821.500.

De begroting is als volgt opgebouwd. Voor de programmacoördinatie van de kenniswerkplaats is 12 uur per week gebudgetteerd. Voor ieder van de vier themalijnen is 8 uur per week voor 40 weken per jaar gebudgetteerd voor projectleiding. Daarnaast is er budget opgenomen voor de inzet van inwoners, cliënten en naasten van 240 uur per jaar. Naast personele kosten is een bedrag opgenomen voor communicatie- en implementatiekosten. Het totale budget bedraagt € 47.500. Tot slot is een bedrag van € 40.000 in de begroting opgenomen voor onderzoek, monitoring en implementatie.

De in-kind bijdrage van de deelnemende organisaties bedraagt in totaal 2.910 uur, wat tegen een tarief van 100 euro per uur € 291.000 betekent. Voor verdere uitsplitsing zie begroting.

Samenwerkingsovereenkomst

De conceptsamwerkingsovereenkomst is gebaseerd op de consortiumovereenkomst van ZonMw. Aan deze overeenkomst hebben we bovenvermelde structuur toegevoegd en hebben we een artikel opgenomen dat voor deelnemers weergeeft waar ze zich aan committeren, namelijk:

- Ambassadeurschap binnen de eigen organisatie en deelname aan het regionale netwerk.
- Actieve inbreng van praktijkvraagstukken.
- Inhoudelijke inzet van medewerkers voor co-creatie.
- Interne en externe communicatie.
- Een in kind bijdrage van 25% bij inzet ten laste van de begroting.

Andere partijen in de regio worden uitgenodigd om zich bij deze overeenkomst aan te sluiten door het ondertekenen van een aansluitovereenkomst.

⁹ Bij de STERK-werkplaatsen worden mensen met een (licht) verstandelijke beperking begeleid in hun persoonlijke en professionele ontwikkeling. Zij kunnen zichzelf scholen tot ervaringsdeskundige of de STERK-werkplaats gebruiken als opstap naar werk of scholing. De studenten (en ervaringsdeskundigen) van ed STEERK plaatsen kunnen trainingen geven, meedenken in projecten, hun mening geven over ontwikkelde producten etc. De STERKplaats Groningen is gevestigd bij de Hanze Hogeschool en het Alfa College.

¹⁰ Eén persoon vervult zowel de rol van coördinator Trefpunt Groningen als coördinator Trefpunt Drenthe.

Communicatieplan

Sommige veranderingen zijn één en al communicatie. Het samen vormgeven van de kenniswerkplaats is zo'n type verandering. We maken daarom onderscheid tussen communicatie *in* de kenniswerkplaats en communicatie *over* de werkplaats.

Communicatie en leren *in de kenniswerkplaats* vindt als eerste plaats in de [kernteams themalijnen, het kernteam Trefpunt, de klankbordgroep en het netwerk](#). Het Trefpunt faciliteert dit. Daar ontstaan vervolgens praktisch bruikbare kennisproducten die we verspreiden naar inwoners en professionals: mensen die samenleven en werken in situaties met onbegrepen gedrag. Vanaf de start van de kenniswerkplaats is er aandacht voor het bereiken van inwoners en professionals zodat kennis in lokale situaties kan worden ingezet. De kenniswerkplaats is juist ook bedoeld voor inwoners van Groninger wijken en buurten. We willen een zo divers mogelijke groep inwoners bereiken. Hiervoor zal gebruik worden gemaakt van communicatiekanalen die er al zijn, bijvoorbeeld via gemeenten en opbouwwerk.

Praktijkproducten als handreikingen, informatiebladen etc. zullen in herkenbare en toegankelijke taal voor -en met- gebruikers worden ontwikkeld. Hierbij is aandacht voor diversiteit en inclusie, bijvoorbeeld door ervaringsdeskundigen, mensen vanuit de Sterkplaats en mensen met een migratieachtergrond te vragen deze producten te toetsen en te screenen.

Ook andere deelnemende partijen wordt gevraagd hun communicatiekanalen hiervoor in te zetten. Zo kan de kenniswerkplaats aanhaken bij de nieuwsbrief die wordt verspreid vanuit het Centre For Expertise Healthy Aging (met 700 abonnees). Op de [website van de Werkplaats Sociaal Domein](#) wordt een nieuwe 'tegel' geplaatst over het thema mensen met onbegrepen gedrag.

Bij de ontwikkeling en verspreiding van kennisproducten werken we ook samen met Netwerk ZON¹¹. Dit netwerk is al verbonden met GGZ-organisaties en politie. Via de kenniswerkplaats wordt ook de verbinding gelegd met Groninger gemeenten en partners. Netwerk ZON kan inventariseren wat MBO-opleidingen op dit moment al doen op het gebied van onbegrepen gedrag en waar zij tegen aan lopen. Als kenniswerkplaats willen we samen met ZON onderzoeken hoe aankomende professionals buiten de zorg (zoals studenten politie, welzijnsmedewerkers en boa's) onbegrepen gedrag beter kunnen herkennen en er mee omgaan. Er zou bijvoorbeeld een nog te ontwikkelen module over omgaan met onbegrepen gedrag kunnen ingevoegd worden in bestaande lessen zoals burgerschapscompetenties. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de bestaande cursus "Eerste hulp bij psychiatrische problemen" (EHHP). Ervarende deskundigen zouden deze module samen met anderen kunnen geven, vergelijkbaar met hoe dat gebeurt in de huidige EHHP-cursus. In de kenniswerkplaats kunnen we zorgen dat zo'n module ontwikkeld en doorontwikkeld wordt.

Voor het verspreiden van de kennis zullen we ook gebruik maken van fysieke en online ontmoetingen. Fysieke ontmoetingen vinden plaats in het Trefpunt maar vooral ook in de projecten waar de kenniswerkplaats op locatie aan meewerkt ('bijkorf-principe'). We [monitoren](#) of we met deze ontmoetingen een voldoende diverse groep inwoners en professionals bereiken. Het Trefpunt organiseert (half)jaarlijkse bijeenkomsten van het regionale netwerk digitale of fysieke. Aansluiting bij de webinars van sociaal domein Noord biedt hierin een mooie mogelijkheid.

Communicatie *over de kenniswerkplaats* en de kennisproducten zal ook plaatsvinden met de kenniswerkplaatsen in andere regio's. Daarnaast zal communicatie over resultaten en leerervaringen van de kenniswerkplaats gericht zijn op Groningse stakeholders: bestuurders, beleidsorganen en potentiële nieuwe samenwerkingspartners.

Als eerste communicatiemoment met alle partners zien we uit naar de geplande Groningse conferentie 'Grip op Onbegrip' op 31 januari 2024.

¹¹ Netwerk ZON wordt gevormd door vijf samenwerkende onderwijsinstellingen (de ROC's Noorderpoort, Alfa-college, ROC Menso Alting, Drenthe College en de Academie voor Verpleegkunde van de Hanzehogeschool Groningen). Aan de netwerkorganisatie zijn door middel van de platforms verbonden: 12 vmbo-scholen, S-BB, 120 zorg- en welzijnsinstellingen en ZorgpleinNoord.

Bijlage

Deelnemende organisaties

- Coöperatie InBegrepen
- Gemeente Groningen
- Gemeente Westerkwartier
- Hanzehogeschool
- UMCG Rob Giel Onderzoekscentrum
- Lentis
- Menzis
- BuurtzorgT
- Stichting Respijthuis Groningen
- Groninger Huis
- Wold en Waard
- Zorgadvies Groningen
- GGD Groningen
- Verslavingszorg Noord Nederland